

Pod business centrem středověká osada či památka na počátky pražské pošty

Praha City Center

PŘIPRAVIL: VOJTĚCH KAŠPAR | OBRAZOVÁ DOKUMENTACE: ARCHIV ARCHAIA

Románská bazilika, zvonice a Praha City Center

Chceme-li sledovat příběh této novostavby, musíme se ponořit do konce 60. let 20. století, kdy v Praze jezdilo snesitelné množství aut, a putování zakončit v těsně posametovém období, které bylo k Petrské čtvrti ještě milosrdné. Naproti kostelu sv. Klimenta Marcelka točila desítka a často i návštěvníky, nejlépe se člověk najedl poblíž věže v Biskupské a ministerští úředníci se scházeli na pivě „U Bolševika“. Poklidná čtvrť plná místních obyvatel. V roce 1969 se na místě čtyř zbořených domů proti kostelu sv. Petra připravovala výstavba Ústřední celní správy. Proto byl zahájen archeologický výzkum (Ladislav Špaček z Pražského ústavu památkové péče a ochrany přírody) a nutno podotknout, že výzkum tohoto rozsahu (25 arů) v jádře středověkého města neměl až do konce 80. let konkurenci. Složitá terénní situace, technická komplikovanost provádění prací a absence zkušeností s podobným rozsahem výzkumu v podstatě v běhu pokládaly základy kvalitního urbánního archeologického výzkumu v českých zemích. Situaci komplikoval fakt nejasného termínu dokončení výzkumu, který byl postupně prodlužován až do roku 1976. Neustálá

hrozba direktivního ukončení prací se podepsala na výsledcích. V rámci výzkumu bylo v roce 1972 prozkoumáno staveniště Automatické telefonní ústředny Těšnov v Petrské ulici východně od kostela a trasy telekomunikačních výkopů v Samcově ulici (1975). Na prozkoumané ploše bylo postaveno dětské hřiště a areál téměř deset let zarůstal vegetací.

V roce 1988 vstoupila do hry všemocná Mezinárodní organizace novinářů (MON) se záměrem výstavby hotelu na ještě větší ploše, než proběhl výzkum. Proto v letech 1988–1990 pokračoval výzkum severně (Michal Bureš, Pavel Vařeka) až k budovám a dvoru bývalého povoznictví. Smlouvu na výzkum podepisoval za nechvalně známou organizaci Miloš Jakeš mladší. A i tak mocensky založená instituce respektovala památkově hodnotný neobarokní Špačkův dům i budovy povoznictví. Revoluce smetla MON i s jeho představiteli, ale zájem o lukrativní parcelu zůstal. Chystaná výstavba kancelářské budovy opětovně iniciovala další výzkum (420 m²) v letech 1992–1993, prováděný Pražským ústavem památkové péče a první nestátní archeologickou organizací – společností Archaia (Michal Bureš, Vojtěch Kašpar).

Mladší z nás již chápou stavbu mezi Klimentskou ulicí a kostelem sv. Petra na Poříčí jako součást Petrské čtvrti na Novém Městě. My starší však pamatujeme dlouho nezastavěnou proluku, kam vodili pejskaři své miláčky a hrávaly si zde děti a také archeologové.

Pod kancelářskou budovou

Archeologické výzkumy prokázaly intenzivní osídlení 12. a 13. století, které nebylo úzce vázáno na románské kostely, ale nacházelo se v širokém pásu od Starého Města až k významnému bubenskému brodu přes Vltavu. Zde stála románská bazilika, nejspíše zeměpanského založení z 2. poloviny 12. století, v jejíž blízkosti stál opevněný dvorec. Na počátku 13. století u kostela přechodně sídlil řád německých rytířů, který poté vystřídal rytířský řád křížovníků s červenou hvězdou. Archeologické výzkumy v okolí kostela zachytily pozůstatky kamenné románské zástavby dvorce, pohřebiště, a především rozsáhlé sídlištní aktivity severně od kostela ve čtyřech výrazných sídlištních horizontech datovatelných od poloviny 12. století do konce 13. století. Vedle zahluoubených dřevohlinitých domů výzkum odkryl množství výrobních objektů, jam, dlážděných ploch mezi domy a další doklady osídlení. Osada byla na základě rozboru písemných pramenů tradičně spojována s pražskými Němci, kupci a obchodníky, a to na základě jejich povinnosti stvrzovat v případě prohřešku svou nevinu u kostela sv. Petra. Přestože se ve 13. století Petrská ulice jmenuje „V Niemcychs“, archeologický výzkum přítomnost této národnosti ve zdejší osadě jednoznačně nepotvrdil. Osada z větší části zaniká na přelomu 13. a 14. století a plocha je posléze zakomponována do nově budovaného Nového Města pražského.

Současné průčelí Praha City Center v Klimentské ulici nahradilo neobarokní průčelí Špačkova domu. Ten byl v roce 1993 zbourán

Praha City Center v místě bývalého povoznictví

Budova povoznictví v Mlýnské ulici v roce 1940 (vlevo část Špačkova domu)

Praha City Center

Výsledky archeologického průzkumu zdaleka nepřilákaly takový zájem jako kontroverzní demolice neobarokního Špačkova domu z roku 1901 (architekt Alois Dlabáč) a budov bývalého povoznictví a koníren v roce 1993. Objekty situované při Klimentské ulici měly nepochybně svoji památkovou hodnotu podepřenou spojitostí osoby c. a k. rady, vrchního pražského poštmistra a nájemce poštovních koní Václava Špačka s počátky pražské pošty. Ostatně poštovními atributy oplývala i štuková fasáda objektu. Pozornosti tato demolice neunikla také z toho prostého důvodu, že se jednalo o jeden z prvních počínů takového směru v pražské památkové rezervaci. Protest tehdy zaslala Rada Obce spisovatelů či České centrum PEN klubu, které ve svém stanovisku vyjádřily „podiv nad tím, že má dojít k dalšímu barbarskému činu, jaký od zbourání budovy nádraží Těšnov z příkazu Antonína Kapka nemá obdoby.“ Došlo také k odvolání tehdejších hlavních představitelů památkové péče, Věry Müllerové (ředitelka památkového

ústavu odešla z památkové péče) a ředitele odboru památkové péče magistrátu Pavla Pirkla (ten ji, ač prosazoval demolicí, ve funkci nahradil). Následně v roce 1998 získal Pavel Pirkl za svůj postoj anticenu „největšímu likvidátorovi kulturního dědictví v Česku – Bestia triumphans“. V roce 1997 byla dokončena rozsáhlá novostavba s 20 000 m² kancelářských a obchodních prostor podle projektu ing. arch. Otto Dvořáka (City Design International, s. r. o.; Developer European Property Development s. r. o.). Budova pochopitelně vykazuje parametry moderních kancelářských budov se špičkovým vybavením a možností flexibilního uspořádání kancelářských prostor (podlaží o rozloze 2855 m² pojme až 250 osob). Komfort poskytují dvojité plovoucí podlahy, zavěšené podhledy, klimatizace, otevíratelná okna a stálá správa budovy sídlí přímo v objektu (European Property Management s. r. o.). Mezi nájemce patří mnoho významných mezinárodních společností. Objekt je v každém případě naddimenzován okolní zástavbě, což podtrhuje tvrzení, že

špičkové kanceláře disponují maximem denního světla. Vždyť okolní zástavba se (včetně románské baziliky) zcela utápí v kontaktu s šedým monumentem. Fasáda je občas členěna či prolomena, ale rozhodně neakceptuje velikost a charakter okolní zástavby. Neúspěšná je snaha výšku rozmělnit mohutnou římsou a „malebnými“ nárožními věžemi. Šedý nevýrazný objekt dnes zaujme pouze svou hmotou. Přestože se správce objektu snaží o pravidelné výstavy současného českého umění ve společných prostorách, z budovy číší utilitární chlad a nabubřelost dnešních kancelářských realizací. Ve třípatrovém podzemí je neutěšený prostor pro 300 vozů nepočítaných koňských sil. Dutá ozvěna doléhá nájezdovou rampou až na chodník. Z budovy se line chlad. Tytam jsou architektonické detaily sloupů a žlabů zpřijemňujících skutečným ořům život v prostorné stáji. Pryč jsou olšové parkety ulevující jejich namáhaným nohám. Je doba betonu a skla. ■